

Секцыя 7

«МОВА – ЛІТАРАТУРА – КУЛЬТУРА» Ў РАБОТАХ МАЛАДЫХ ДАСЛЕДЧЫКАЎ

Кацярына Пілат (Мінск, Беларусь)

ЯКУБ КОЛАС І РУСКАЯ ЛІТАРАТУРА

Адчуванне сябе ў еўрапейскім кантэксце было ўласціва беларусам ва ўсе часы, пачынаючы ад старажытнасці і да нашых дзён. Гэтыя ўнутраныя сувязі і пераемнасць традыцый і ствараюць па вызначэнні М. Конрада “рэальны субстрат” літаратурнага працэсу.

У канцы XIX ст., калі ў літаратуру прыйшоў малады Я. Колас, сусветны літаратурны працэс ўзбагаціўся за кошт адкрыццяў рускіх класікаў.

Якуб Колас рана, яшчэ ў маленстве, выявіў свае асаблівыя стасункі з рускай класікай. У пару, калі Колас уваходзіў у літаратуру, руская літаратура “залатога веку” ўспрымалася і як крыніца ідэйнага ўзбагачэння, і як школа літаратурнага майстэрства, і як духоўная апора ў нацыянальна-вызваленчым руху. У Коласа мноства прызнанняў на гэты конт. Мацней за ўсё яго ўразіў эстэтычны бок паэзіі А. Пушкіна, баек І. Крылова, творчасць М. Гоголя, Л. Талстога, А. Кальцова. Праблема народнасці і мастацкасці хвалявала Я. Коласа на працягу ўсёй творчасці, а гармонія зместу і формы стала галоўнай прыкметай яго індывідуальнага стылю.

Руская класіка для Коласа стала не толькі першапачатковым да натхнення, школай творчасці, але і эстэтычнай мерай, крытэрыем мастацкасці.

Вельмі істотны факт: на пачатку сваёй літаратурнай дзейнасці Я. Колас піша па-руску. Важна і тое, што з першай спробы пісаць па-беларуску “пад Гоголя” – з аповесці “Наша сяло, людзі і што робіцца ў сяле” – пачынаецца беларускі літаратурны шлях Якуба Коласа.

Веліч рускай літаратуры пісьменніку адкрывалася паступова. “Спасціжэнне” рускіх класікаў працягвалася ў Коласа ўсё жыццё. Вядома, што самы маштабны ўплыў на Я. Коласа здзейсніў А.С. Пушкін. Гэта той выпадак у беларускай літаратуры, калі мы можам казаць пра адносінны *настаўнік-вучань*. У Коласа асабліва шмат агульнага з Пушкіным, і найперш, як заўважыў А.Адамовіч: мера, гармонія,

раўнавага, яснасць, прастата — усё тое, што ўласціва літаратурнай класіцы.

Засваенне пушкінскага метаду, яго асноўных складнікаў (дэмакратызм, гуманізм, народнасць, праўдзівасць, мастацкасць) адбывалася паступова. Перыяд творчай вучобы (непасрэднай, у прамым сэнсе) – перайманне, запазычванне, падражанне – у Коласа мінуўся хутка. Але Колас працягваў “браць у Пушкіна ўрокі” на працягу ўсяго жыцця. Творчым прынцыпам Я. Коласа адпавядалі і заветы Пушкіна быць вольным у сваёй фантазіі, падпарадкоўвацца толькі праўдзе пачуцця, імкнуцца да аб’ектыўнасці ў ацэнцы як пазітыўных, так і негатыўных бакоў чалавечай натуры, уздымацца да вяршынь дзяржаўнага мыслення.

Прызнанне Коласа, што, калі б не было “Яўгена Анегіна”, то, напэўна, не было б і яго “Новай зямлі”, зазначае увесь маштаб уплыву.

Сюжэт “Новай зямлі” пабудаваны па календары, як і “Яўген Анегін”. Адзначаная самім Коласам ідэйная, змястоўная, жанравая, стылявая блізкасць ягонай “Новай зямлі” з “Яўгенам Анегіным” выяўляецца таксама і ў шматлікіх унутраных пераклічках, прамым і ўскосным цытаванні.

Паказ чалавека, рухаў яго душы ў Коласа талстоўскі. Л. Талстога займаў сам псіхічны працэс, яго формы, законы, дыялектыка душы. Адбіткі апошняга мы выразна назіраем у Коласа, асабліва ў трылогіі “На ростанях”. Псіхічны працэс у Я. Коласа не сродак, а сама мэта, аб’ект паказа, даследавання.

Песенная лірыка А. Кальцова прываблівала Я. Коласа тым, што ў ёй ўпершыню ў рускай паэзіі быў раскрыты багаты ўнутраны свет селяніна, шырыня і размах яго неўтаймоўнай натуры, створаны нацыянальна афарбаваныя вобразы прыроды. У Кальцова паэт вучыўся *прастаце, яснасці, празрыстасці радка, натуральнасці яго гучання.*

Байкі Коласа, напісаныя “пад Крылова”, выявілі яго сатырычны дар, мудраслоўе, нарэшце дэмакратызм яго светаўспрыняцця. Тут паэт вучыўся перадаваць размоўны стыль, выказваць моўную стыхію народнай самасвядомасці. Творчы вопыт байкара спатрэбіўся Коласу ў час складання “Другога чытання для дзяцей беларусаў” і напісання “Казак жыцця”. В. Бялінскі аднойчы сказаў: “Вучань ніколі не пераўзыйдзе настаўніка, калі бачыць у ім прыклад, а не суперніка”. Натуральна, што пра саборніцтва не можа ісці гаворка, але каштоўна ўжо нават тое, што Якуб Колас паспрабаваў наблізіцца да ўзроўню рускай класічнай літаратуры, узяў самае лепшае. Варта дадаць, што Колас не памыліўся ў выбары настаўнікаў – гэта сапраўды на той час найлепшая літаратурная “школа”.

